

Індонезія. Пізніше до Плану приєдналися Японія, Таїланд та Малайзія. На сьогодні організація налічує 27 країн.

Таким чином, щоб зберегти панівне становище Великої Британії у міжнародній політиці та авторитет держави серед провідних країн світу при здійсненні колоніального курсу лейбористи прагнули, не форсуючи темпи деколонізації, наголосити на проведенні політики розвитку, орієнтованої не тільки на залежні території, а й на країни, що звільнилися. У свою чергу це значно стримувало темпи здобуття колоніями незалежності та підривало зачатки власного державотворення. При цьому такий курс, як видно на прикладі «арахісного» проекту в Танганьїку, натрапляв на серйозну опозицію в парламенті та на проблеми, що впливали з деякого «захоплення» лейбористами соціалістичними ідеями. Відповідно, можна побачити що така політика «колоніального розвитку» в реальності являла собою намагання британської владної верхівки як можна довше продовжувати втримувати колонії та нові незалежні держави у своїй сфері впливу, що негативно відображається на процесах державотворення тих чи інших народів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Блэк Дж. История Британских островов. СПб, 2008. 540 с.
2. British Aid-5. Colonial Development. A Factual Survey of the Origins and History of British aid to developing countries. Overseas Development Institute. 1964. P. 21. [Електронний ресурс]: режим доступу <http://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odiassets/publications-opinion-files/8077>
3. Great Britain. Hansard. Parliament. Parliamentary Debates. Asia. (Commonwealth Economic Plan). 28 November 1950. Col. 950-951. [Електронний ресурс]: режим доступу <http://hansard.millbanksystems.com>
4. Иглз Р. История Англии. М., 2008. 294 с.
5. Remme T. Britain and Regional Cooperation in South-East Asia, 1945-1949. PhD in International History, London School of Economics. 1990. P. 129-214. [Електронний ресурс]: режим доступу <http://etheses.lse.ac.uk/1138/1/U048287>.
6. Статут ООН. [Електронний ресурс]: режим доступу https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010

Роговський Володимир

Науковий керівник – доц. Морська Наталія

ІВАН ВЛАСОВСЬКИЙ – НАУКОВЕЦЬ ТА ПРАКТИКУЮЧИЙ ХРИСТИЯНИН

«І все, що тільки чините, робіть від душі,
немов Господеві, а не людям!

Знайте, що від Господа приймете в нагороду спадщину,
бо служите ви Господеві Христові...» Кол. 3: 23-24.

Стаття присвячується дослідженню основних віх життя та діяльності унікальної особистості, богослова, громадського та церковного діяча, викладача, науковця – Івана Власовського. Проаналізовано його творчість та вплив на розвиток й утвердження Української Автокефальної Православної Церкви в Україні та діаспорі.

Ключові слова: Іван Власовський, Православна Церква, автокефалія, українізація, діаспора.

Спроба дослідити та узагальнити відомості про Івана Власовського, як маловідомого в Україні науковця та суспільно-релігійного діяча, забезпечує даній статті актуальність, адже публікацій про цю видатну людину у вітчизняній історіографії невинувато мало. Стислий розгляд його життєпису дає можливість привернути увагу широкого загалу до вивчення його наукової спадщини та відповідного пошанування пам'яті як одного з визначних діячів українського Православ'я минулого віку.

XX століття відзначилося своєю контраверсійністю, двома світовими війнами та багатьма іншими подіями, що вплинули на подальший розвиток України і світу загалом. Україна переживала складний час, а врешті була окупована Радянським Союзом, позбавлена вільного розвитку в усіх аспектах. Незважаючи на втрату самостійності та контроль комуністичної системи за усіма аспектами життя, духовне життя багатогранно розвивалося серед інтелігенції й чисельної української діаспори, яскравим представником якої був Іван Власовський, що активно долучався до пробудження самостійницького духу та духовности українців.

Об'єктом дослідження є життя малодослідженого в Україні видатного церковного та громадського діяча, науковця – професора Івана Власовського.

Предметом дослідження виступає діяльність Івана Власовського, його праця на благо розвитку й утвердження Української Автокефальної Православної Церкви, збереження української самобутності серед діаспори.

Основу джерельної бази дослідження складають біографічні відомості, статті та матеріали Пропам'ятної книги, присвяченій науковцю. Ця збірка унікальна, бо містить спогади тих, хто безпосередньо знав професора, перейняв його життєвий досвід та позицію.

Певні спроби дослідити, ґрунтовно подати й висвітлити життя і діяльність Івана Власовського робили: журналіст земляк професора Владислав Проненко, історики Олександр Уткін, Володимир Борщевич та Василь Ульяновський та інші. На жаль, як зазначає останній, є дві трудні перешкоди для змістовного вивчення життєпису Івана Федоровича: основні відомості про нього та документи знаходяться за кордоном, у Канаді, й власне сам «він являв собою тип людини, далекої від тривіально запрограмованої однобокості» [6, с. 5].

Метою роботи є актуалізація подальшого вивчення величі особистості Івана Власовського, формування пам'яті про нього та сприйняття його творчості як вагомого наукового спадку для вивчення правдивого буття Української Автокефальної Православної Церкви та її становлення і розвитку.

Іван Федорович Власовський походив із священничого роду. Народився на Харківщині у 1883 р. З малку він був хворобливим, але у 10-річному віці, як згадував сам професор, сталася подія, що докорінно вплинула на формування його особистості, духовно-інтелектуального розвитку – Матір Божа зцілила хлопця від падучки [2, с.11-12].

Початкову освіту отримав у школі при Харківській Духовній семінарії, де продовжив сумлінне навчання. У 1904 році з відзнакою закінчив її та продовжив здобування вищої богословської освіти у Київській Духовній Академії. Велика жага до знань супроводжувала майбутнього вченого, його наполегливість та творчий хист цілком відкрилися під час студіювання у Києві. Найбільше інтерес Іван Власовський проявляв до вивчення суто богословських наук та філософії [3, с. 114].

У 1908 закінчує навчання і здобуває науковий ступінь, кандидата богослів'я, його кандидатську працю «Погляд представників історичного матеріалізму на походження християнства перед судом науки» було визнано найкращим апологетичним твором супроти закидів історичного матеріалізму, яким захоплювались прихильники марксизму, та було відзначено премією ім. митрополита Макарія.

Революційні події 1904-1905 р. відзначилися в Наддніпрянській Україні піднесенням національної свідомості та кризою імперського устрою. Не залишились осторонь революційних процесів деякі викладачі та студенти Київських духовних шкіл, серед них й Іван Власовський. Вони домагалися реформування духовної освіти. На жаль, подальша реакція залишила негативний слід в розвитку Київської Духовної Академії: багатьох студентів відрахували, а деяких ліберально налаштованих викладачів звільнили. Провідником реакційних заходів у церковному житті став призначений Синодом Волинський архиєпископ Антоній Храповицький, майбутній Київський митрополит, що був затятим українофобом, одним з очільників «Союза русского народа» та фанатичним прихильником монархії. Він, рапортуючи до Святійшого Синоду, охарактеризував талановитого й обдарованого Івана Власовського як «революціонера», перекресливши його священниче покликання та духовну кар'єру в Російській Православній Церкві. Та Божий Промисел вів по життю Івана Федоровича й мав для нього Свої задуми [3, с. 114].

Молодий вчений, щоб заробити собі на хліб насущний, почав вчителювати у різних навчальних закладах Міністерства освіти, отримуючи задоволення від педагогічної праці та не полишаючи наукової діяльності. З 1908 року на Полтавщині був вчителем, інспектором, а згодом, у Конотопі, й директором гімназії. Його статті, присвячені темі умиротворення релігії та науки, виходять у світ на сторінках харківського богословсько-філософського журналу «Віра та розум». Також виступав із відкритими лекціями на Лівобережжі, Києві, робив замітки про народно-релігійне виховання. До 1918 року отримує звання професора [5, с. 106].

У вересні 1917 року створює власну сім'ю: одружується із учителькою Катериною Іванівною. Власовські були гармонійною парою, справжнім християнським подружжям, що прожило у шлюбі благословенних та щасливих 50 літ [2, с. 14].

Відродження української державности Іван Федорович радо зустрів і долучився до розвитку національної освіти. У 1918 р. будучи директором Луцької гімназії, він стає активним

учасником волинського просвітницького і кооперативного руху. Молодий професор не полишає й наукової ниви, досліджуючи творчість українських класиків літератури, стоїть на сторожі українського духу та слова.

На жаль, після втрати Україною самостійності, Власовський знову через свою потужну проукраїнську діяльність у 1926 р. польською владою, що хотіла сполонізувати волинський край, позбавлений права займатися педагогічною працею. Свої сили вірний син України поклав для розвитку у краї «Просвіти» у 1922-1927 рр., пробуджуючи національну українську свідомість. У 1928 – 1930 рр. був послом до Союму Другої Речі Посполитої. Знаючи про страждання українців, через більшовицький терор у Наддніпрянщині, долучається 1933 року до діяльності Волинського громадського комітету допомоги голодуючим у Радянській Україні. Попри потужну громадську діяльність, Власовський не забуває про духовний розвиток і бере активну участь в церковному житті, зокрема: займається богослужбовими перекладами на українську мову, спричиняється до проведення Загально-Волинського Православного З'їзду 5-6 червня 1927 р. у Луцьку, на якому головує і обстоює українізацію Православ'я в Польщі [4. с. 7].

Попри сильний тиск польської влади, українізаційні процеси у Православній Церкві на Волині зростають серед духовенства і вірян, а з ними підноситься національна й релігійна свідомість. У 1934 році професор Іван Власовський стає секретарем Духовної Консистоїї, допомагає майбутньому митрополиту Полікарпу Сікорському, не полишає перекладацької діяльності та спричиняється до появи церковної преси – журналу «Церква і нарід». За тверду проукраїнську позицію, Власовський неодноразово зазнає утисків з боку польських властей.

У час німецької окупації Іван Власовський брав активну участь у другому відродженні Української Автокефальної Православної Церкви на Волині, протягом 1942-1943 рр. виконував обов'язки секретаря Адміністрації УАПЦ та дорадника митрополита Полікарпа, що її очолював.

Він старався жертовно служити розвитку духовності, мужньо протистояти репресіям і гонінням на Церкву з боку німецьких окупантів, за, що й сам, разом із дружиною, чимало перетерпів. Як науковець, він збирав і зберігав матеріали про історію Церкви у той нелегкий час, виношуючи думку їх видати [7].

Втікаючи від безбожної комуністичної влади, у 1944 – 1948 рр. пробував на чужині в Німеччині. Важко приходилось жити, в бідності, але професор Іван Власовський разом із дружиною за все дякували Богові й не нарікали, а долучилися до організації українського національного й церковного життя.

Починаючи з 1945 р. було організовано Синод і Канцелярію УАПЦ, налагоджено активну діяльність УАПЦ в Німеччині. Після створення у 1946 р. Українського православного богословсько-наукового інституту в Мюнхені, професора Івана Власовського запрошують стати його ректором і розгорнути наукову діяльність. У цей час на світ з'являється низка праць

науковця з історії та віровчення Православної Церкви, під його редакцією виходить «Богословський вісник». Він дбає про удосконалення перекладів богослужбових книг українською мовою, обґрунтовує підвалини Автокефалії Української Православної Церкви, сприяє християнському вихованню української молоді. Тоді ж починає втілювати у життя задум про написання нариса історії Української Православної Церкви [3, с. 116].

У жовтні 1948 р. починається заокеанський етап життя професора Івана Власовського. Він разом із дружиною перебирається до Канади, у Вінніпег, де починає викладати у Колегії святого Андрія, на запрошення проводу Української Греко-Православної Церкви в Канаді. Тут професор, вкотре показує свій талант і харизму науковця: відсутність відповідної літератури, усуває написанням власних лекцій і підготовкою матеріалів з різних богословських наук. Він викладає дуже багато дисциплін, через брак кадрів, складаючи жертвну працю для розвитку і навчання майбутніх богословів.

Також Іван Власовський долучився до створення нового статуту УГПЦ в Канаді. Після відновлення, з ініціативи владики Мстислава Скрипника, журналу «Церква і нарід» стає його професійним редактором [2, с.24].

У силу складних і контраверсійних обставин, що склалися в Консисторії у 1950 році, залишає викладацьку працю і переїжджає до Торонто. Цей етап у житті Івана Власовського є складним: в літах, без засобів для життя, змушений братися до фізичної праці, щоби якось прожити, дружина почала втрачати зір.

Але, не втрачаючи надії на Бога, Іван Власовський не падає духом. Живучи скромно, працюючи в ресторані, він не полишає активного церковного життя: не пропускає богослуження, бере участь в братстві св. Володимира, пише низку наукових праць, виступає з відкритими доповідями.

Смерть дружини у 1967 р. внесла непоправну втрату у життя Івана Власовського. Його стан здоров'я почав погіршуватися, але не зважаючи на тяжкі обставини, він не переставав творити... до кінця. На прохання владики Іларіона з УПЦ США, він взявся створити підручник з морального богослів'я, що став його останньою працею. Навіть перебуваючи у лікарні й згасаючи від злоякісної пухлини, Іван Власовський цікавився життям Церкви й українського народу. Приймавши напередодні Святі Тайни, у ніч на 10 жовтня 1969 року професор, визначний церковний і громадський діяч Іван Власовський відійшов у вічність [2, с. 28].

Бібліографія наукової спадщини професора Івана Власовського, поміщена у Пропам'ятній книзі вказує, що повний список його праць і статей не можливо встановити. Найбільш відомими і збереженими є написані на чужині після 1945 р. Він був автором численних праць з богослов'я, історії Церкви, гомілетики, канонічного права та літературознавства [2, с. 88].

Найбільш фундаментальною працею у наш час є унікальний «Нарис історії Української Церкви» 1955 – 1961 рр., що є ґрунтовним дослідженням історії християнства в Україні від хрещення до середини ХХ століття. Про цю працю довгий час знали у діяспорі, але не в Україні через комуністичний безбожний режим та сьогодні вона є у вільному доступі для кожного хто цікавиться церковною історією [2, с. 65; 5, с. 107].

«Живе слово» 1958 р. – це дві збірки проповідей Івана Власовського, що друкувалися у різних церковних виданнях і є надбанням української голіметики. Його проповіді – не просто слова, це засвідчення живого зв'язку із Богом, плід колосальної праці і практикуючого життя у Церкві [2, с. 78].

Остання праця Івана Власовського, немов би його заповіт для християн є книга «Православно-Християнське Моральне Богословіє» 1969 р., що розкриває суть моральних засад і принципів християнства. Автор дає ґрунтовні відповіді на питання, що стосуються різних аспектів християнського життя та служіння [2, с. 78].

Лише після розвалу Радянського Союзу українська наука змогла віднайти для себе велику постать Івана Власовського. Та, на жаль, не відбулося повноцінного дослідження його життя та діяльності. Великим досягненням для Української Автокефальної Православної Церкви і для духовної користі нашого українського народу буде фундаментальне видання праць Івана Власовського. Його науковий доробок з історії та вчення Православної Церкви складає велике багатство для богословської науки в Україні та світі загалом. Його відданість Церкві та ідеалам християнства є надзвичайною. Не чекаючи ніякої користі чи винагороди, він працював і творив для добра й просвітлення майбутніх поколінь. Тверда віра впевнено провадила його по життю, давала сили до останнього подиху творити. Його діяльність сприяла розвитку української духовності та національної ідентичності – величі нашої Церкви й народу. Його життя як найкраще підсумовують слова Святого Письма: «Я змагався добрим змагом, свій біг закінчив, віру зберіг. Наостанку мені призначається вінок праведности, якого мені того дня дасть Господь, Суддя праведний...» (2 Тим. 4,7-8).

ЛІТЕРАТУРА

1. Біблія / Переклад Івана Огієнка. К. : ВБФ «Східноєвропейська гуманітарна місія», 2019. 1412с.
2. Іван Власовський. Пропам'ятна книга. Торонто, 1974. 142 с.
3. Проненко В. Літописець українського православ'я (Нотатки про Івана Власовського) // Збірник Харківського історико-філологічного товариства. Нова серія. Харків, 2004. Т. 10. С. 13-118.
4. Рибачук М. О. //Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. Київ : Наукова думка, 2003. Т. 1 : А - В. 688 с. // http://www.history.org.ua/?termin=Vlasovskij_I
Смирнов А. Українське православ'я в роки Другої світової війни в історико-церковних студіях Івана Власовського / Волинський Благовісник №6, Луцьк, 2018. С. 105-118.
5. Ульяновський В. Іван Власовський: парадигма життя // Власовський І. Нарис історії Української православної церкви: В 4 т., 5 кн. Київ, 1998. Т. 1: (X-XVII ст.). С. II-XLIV
6. Уткін О. Життя і діяльність професора Івана Власовського (1883-1969). //
7. https://risu.org.ua/ua/library/periodicals/lis/lis_1999/lis_99_07/43980